

Urno, kaj je noviga?

(Velik pelikan na Krajnškim.) V tvork 7. listopada so v vaši Radna v Bresovški fari, 2 uri od Ljubljane na tershahki zésti silno velikiga ptizha od ljubljanskiga mahú ali morosta proti gojsdu „na brini“ letéti vidili, ki se je omagan na visoko smereko nad Kopazhevo hifho vfedel. Ko so ljudje to perkasen prezéj visoko letéti vidili, se niso mogli urno sbrihtati, kaj de tó poméni. Mislili so, velik jastrob je kako ovzo ali sajza, ali kaj taziga pernesel. Rozhno se podá kmet Tonej „Sever ali Lukej“ imenovan v gojsd, tega ptizha s pufhko salése in va-nj strelí. Ptizh ofterlen f smereke sleti in kakih dvé sto stopinj daljezh v dolini bliso kosolza na tlá pade. Urno so nekteri ljudjé perhitéli in se zhes to veliko shival zbudili. Posebno je neka kmetiza se zbudila in vpila: „To ni ptizh! Tó je hudoba!“ Tudi pravlice od turfhke ptize so se nekteri per tej perloshnosti spomnili. — Jes mislim, de se Bresovzhani ne motijo, zhe pravijo, de je tega ptizha sapa od morja na Krajnško sanefla.

J. Klander.

Ta ptizh se med plavutne ptizhe shtéje. Od rajnziga barona Sig. Zoisa je bil véliki nefit, velakin, vodni bik ali pelikan imenovan. Shivi pa v jushnih krajih Evrope, Asie in v Afriki. Vidi se tadaj v Evropi v Dalmazii, na Ogerškim, v Banatu. Proti simi gré v fako leto v bolj tople kraje in na Lafhkim jih vzhafit pasamesne trume vidijo. Na Krajnškim se nar starejshi ljudjé ne védo spomniti, de bi bili taziga ptizha kadaj vidili ali v téj desheli od njega flifhali.

Gotovo je tadaj, de je tega ptizha hudo vreme ali kaka druga sila od njegove trume lozhila in v nafh kraj prignala. Ker se taki ptizh tako silno redko dobi, so ga sa Ljubljansko museum sa 10 goldinarjev kupili in varh museuma, gospod Frajer ga je umétno nagatil. S rastegnjenimi perotami 9 zhevlejev in 6 zol miri; visok je pa 3 zhevleje in 3 zóle! Ref se ni zbuditi, de so se ljudje grosno savséli, ki so ga pervizh sagledali.

Shivot ima sivkast, perote pa sive, kakor fhkerjanez. Noge so vmasano - selenkaste, plavute selenkasto - rjave. Ta barva fizer ni navadna per pelikanih. Pod klunam ima velik mehur. Klun je na konzú sakrivljen in ruzdezhkasto - rjav.

Pelikan je silno poshreshen ptizh (nefit); savolj tega ga v Indii ribe loviti navadijo. De pa vjetih rib ne poshre in de mu v mehuru ostanejo, mu shelesin króg ali rinko okrog vratu denejo. — Indiani delajo is téh mehurjev mofhnje sa denarje. — She ene pravlice od tega ptizha moramo opomniti, ktere so v starih zhasih she modri verjeli, de namrezh pelikan svoje perfi rani, in s svojo kervjo mladizhke shivi. To je pa tako: Kadar pelikan svoje mladizhke pitati hozhe, fi mehur pod klunam s ribami in s vodó napolni in ga potem proti persam pertifne. Potlej klun odpre, in mladizhki lahko is napolnjeniga mehurja ribe jemljejo. Ker pa mladizhki s svojimi kluni ribe v mehuru kavfajo in tako do kervi ranijo, so ljudje mislili, de kri is perfi matere pijejo. She bolj je pa ta misel skosi tó poterjena bila, ker je klun navadnih pelikanov na konzú vef ruzdezh kakor kri. — Ker pelikan kakor ofel giga, so ga v Latinskim pelicanus onocrotalus imenovali. Savoljo velikiga mehurja pod klunam, ga Nemzi tudi „Kropfgans“ imenujeje; navadno ime je pa „Pelikan“.

Osnanilo.

Special-Karte des Herzogthums Krain — ali obras krajnfke deshele, zefarfkimu kraljevimu Velizhafivu Ferdinandu Pervimu, nafhimu prevétlimu zefarju, kraijú vógerfke in zhefhke deshele i. t. d. i. t. d. i. t. d. s vshim

spofhtovanjem in popolnoma ponishnostjo polvezhen in na svetlóbó dan od Henrika Frajerja, magistra apotekarije in varha muséuma v Lubljani. —

Defiravno imamo od krajnfke deshele she vezh dobrih obrasov ali kart, pa vúnder na to visho isdelane she nobene ni.

V tém obrasu so vse lastnosti dobre karte, refnizhnost, raslozhnost, pravo pifanje imén krajev, popólnama sdruhshene, kakor majhna pokufhnja te karte v Ljubljánfkih bukvarnizah sadofiti káshe.

Ta karta krajnfke deshele, — perva te forte — kashe vpervizh pred vshim drugim vse vafi bres pománka, in imena vsh krajev po domazhim in po nemfhkim jesiku, popólnama refnizhno pifane; pa tudi kashe s zhernim raslozhenim snaminjem na tanko meje ali pokrajne krafij, komifij, okrajév ali dehantij in fará. Raslozhi lepo niske in visóke goré s rjavo barvo; tudi kashe v fhtevilkah smerjene visozhine. Vodé se lozhijo s vishnjevo; s ruzézhó barvo pa vafi in zerkvé, gradóvi, podérte grafhine, poshte, famotne hifhe, planinfke kozhe, mirzhovi mejniki ali turni visokih gorá, toplize, malini, brésdni, rudne jame, posebno snaminja rude, in drugih ne navádnih kamnov in njih stanifha: fushine, velike kladva in kofne kovázhnize; velike in male zéfte, kolovose in flesé.

Po posebnih snaminjih se raslozhijo mesta, tergi, vafi, pa tudi kje je veliki komun, mali komun (shupanija), tehantija, velika fara, mala fara (Pfarrvikariat), kaplanija, podfara, poddrúshniza (Filialkirche). Ena zola te karte ima v sebi 1500 feshenov ali klafter semljifha; zela shirjava karte pa je shtir zhevleje shest zol, in visozhina tri zhevleje 8 1/2 zol. — Zéna je majhna memo drusih kart, zhe se premifli, de se sa v fako barvo poseben kamen potrebuje in de mora v fak kamen posebno na tanko rifan biti; na to visho pride shtirkat shestnajst skerbno rifanah kamnitih plosh, to je 64, sa eno popólnama skonzháno natifnjeno karto krajnfkiga semljifha. Shtirje listi gorénfke desne strani sa pervi zhetertin bodo poslani she pred novim letam od natifa (is Dunaja) na deléshnike, (kterih je dofadaj 273), s popisam krajnfkih zerkva, kteri tudi kashe, kako daljezh zerkve od fare stojé. Druge kvatre pride gorénfka leva stran konzhána, in tako dalje v fake kvatre 4 listi, kterih vsh je 16.

Sa áro podpifa je v Ljubljánfkih in tudi drugih bukvarnizah 2 goldinarja naprej plazhati, in per prejétji perviga, drúsiga in trétjiga poslánja te karte sa v fak pot dva goldinarja doplázhati, ali sa zelo skupaj 8 goldinarjev.

Snajdba vganjke Nr. 3. v poprejshnim listu je:

S nizhémur; (zhe ne bi se ne vidile).

Shitni kup.	U Ljubljani		U Krajnu	
	15. listopada.		11. listapada.	
	fl.	kr.	fl.	kr.
1 mernik Pphenize domazhe	1	26	1	27
1 „ „ banafhke	1	28	1	26
1 „ Turfhize . . .	1	3	1	6
1 „ Sorfhize . . .	—	—	1	14
1 „ Ershi . . .	1	—	1	6
1 „ Jezhmena . . .	—	56	—	58
1 „ Profa . . .	1	1	1	3
1 „ Ajde . . .	1	9	1	18
1 „ Ovfa . . .	—	37	—	38

V Ljubljani. Natifnil in saloshil Joshef Blasnik.